

Kielemme käytäntö

Hyvin sanottua

Kaikien kansamme tuntema urheilukirjailija professori Lauri Pihkala (nimi-merkki Tahko) on suomen kielen käyttelijänä ja luovana sanallisen ilmaisen taitajana sellaista luokkaa, että tyylin-tutkijaimmekin olisi syytä kiinnittää hänen aikaansaannoksiinsa huomiota. Seuraavassa muutama sattumalta tehty poiminto hänen yhdestä ainoasta artikkelistaan (aikakauslehti Suomalainen Suomi 1948).

Aluksi pari sattuvaa vertausta, jommoisilla Pihkala usein ilahduttaa lukijaansa ja erinomaisesti havainnollistaa sanottavaansa:

»Merkkihihtäjät muodostivat *sienen, jonka välityksellä imeytyi uutta ainesta kohti kärkeä*, sitä ahdistamaan ja uudistamaan.»

»... luokittelujärjestelmään kuuluvat kilpailut ovat hiihtoharrastusta elähdyttävältä vaikutukseltaan aivan toista luokkaa kuin erilliset hiihdot: *niin kuin paikkakuntia yhdistävä tieverkko on liikenteen edistäjänä aivan toista luokkaa kuin sama määrä teitä vain kyliensä ympäri kiertyneinä; taikka mereen laskeva järvi-reitti väliputouksineen rantaseutujensa rakentajana eri luokkaa kuin sama määrä lampia rämeiden silminä vain.*»

Sitten muutamia tuoreesti epäsovinnaisia, aito suomalaisia mutta samalla luontevan yksinkertaisia sanoja ja sanontoja — juuri sellaista tyylin mehua ja ydintä, jonka luulisi olevan jokaisen äidinkieleltään suomalaisen kynäniekän ulottuvilla mutta joka yleensä tarkkaan puuttuu tavallisen Matti Meikäläisen, totisen torvensoittajan kynänjäljistä:

»... taanoisina *korpi* vuosina rintamalla, missä *latukilometri*en urakoiminen oli suosittua . . .»

»... $2/3$ tai $3/4$. . . koko matkasta oli

verryttelytaivalta ja vain loppumatka *kiritaivalta.*»

»... perustettiin kevättalvella 1938 Suomen Latu *ajamaan* hiihtoa suuren yleisen *talvitavaksi.*»

»Hiihtokoulutuksen ja varusteiden suunnittelun alalla *lähilänsi* [= Ruotsi] tarjosi hyviä kokemuksia oloihimme sovellettaviksi.»

»... nimenomaisena *ydintehtävänä* onkin aikaansaada sellaisten latujen suunnittelua . . .»

»Mikään ei . . . ole kansan *hiihdäytämissiksi* niin tärkeää kuin vetää sille . . . houkuttelevia latuja.»

»... varustekokeilujen tuloksena on kaksi tavallisten *latukansalaisten* tarpeisiin tarkoitettua käyttösuksen mallia.»

*

Tämän jälkeen joitakin näytteitä näpäryyksistä, jotka elävöittävät Lauri Hirvensalon syystä kiitettyä Thomas Mannin suurromaanin »Joosef ja hänen veljensä» suomennosta.

Professori Oiva J. Tuulio ihasteli aikoinaan »hyvien kirjoittajien pronomini-kohtuutta». Tämä johtuu mieleen, kun lukee Hirvensalon suomennoksen seuraavia kahta kohtaa, joihin vähemmän taitava kääntäjä varmaan olisi lisännyt hän-pronominin kumpaankin:

»Katsos vain», Joosef ajatteli katse suunnattuna talon herraan, »*näky* tulevan puutarhaan, kun ilma on viilennyt.»

»Milloin *ei ollut* Petepreen esilukijana, Joosef liikkui talonhoitajan mukana . . .»

Liitepartikkeliä -pä, joka usein pyrkii suomentajilta unohtumaan, koska sillä ei yleensä ole käännöksen alkukielessä mitään samakategoriaista vastinetta, on taiten käytetty seuraavassa virkkeessä:

»Minä olen oikealla uralla, mutta sinä et ole, *kiiltelepä* ja välky miten tahansal!»

Sykähdyttävän hyviä fennismejä Hirvensalo on löytänyt esim. seuraaviin yhteyksiin: »[Juhlapäivällisten hovimestari] valkoisella airuensauvallaan viittoillen osoitti permannolla *hiihdätteleville* tarjoilijoille . . . näiden edestakaisia liikkeitä . . . » — » . . . katseli . . . yli sen niittyjen ja kaislikkojen, taivasta kuvastelevien lammikoiden, *vesakkoa puskevien* saarten ja mehevän vihreiden lakeuk-

sien . . . » — » . . . hän älysi . . . taivuttaa miehen jo muutaman matkapäivän perästä *omia aikojaan* päästämään hänet kahleista . . . »

Ehkä ensi kertaa kirjallisuudessamme esiintyy Hirvensalon suomenoksessa kansainvälistä 'kalendaarinen'-adjektiivia korvaamassa helposti ymmärrettävä uudisluomus lauseessa: »Jaakob omasta puolestaan ei paljonkaan huomannut ympäristönsä *ajankulunmääräisiä* ilon-aikoja . . . » (Nuori Joosef, s. 109.)

L. H.